

ומשנינן: שלא עשו בפתותי הלחם את כשפיהן, אלא דשקלי באגרייהו [בשכרין], ועושות כשפיהן בדברים אחרים.

אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה:

יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין & -סו העתיד לבוא, מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו,

שנאמר: התעוררי התעוררי קומי ירושלים, אשר שתית מיד ד' את כוס חמתו, את קבעת כוס התרעלה — שתית מצית. אין מנהל לה. שתים הנה קראתיך מי ינוד לך. בניך עלפו שכבו בראש כל חוצות. לכן שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיון.

וכיון ששיכורים הם, אין נתפשין על עוונם. מיתבי: שיכור, מוקחו מוקח וממכרו ממכר. עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו, עבר עבירה שיש בה מלקות, מלקין אותו.

כללו של דבר הרי הוא כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפלה מפני שאין יכול לכוין.

הרי חזינן שראוי שיכור ליענש על מעשיו?! ומשנינן: מאי "יכולני לפטור" דקאמר רב ששת נמי — מדין שידונו לעתיד לבוא על התפלה שלא התפללו בכוונה.

אמר רבי חנינא: לא שנו בברייתא שממיתין ומלקין את השיכור, אלא שלא הגיע

לשכרותו של לוט. אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם.

אמר רבי חנינא: כל המפיק [המעביר, ולקמן בגמרא מפרש לשון "מפיק"] מגן אברהם, כלומר: שאינו אומר תפלת מגן אברהם בשעת גאווה [שיכרות] — (17)

סוגרין וחותמין צרות בעדו שלא יבואו עליו.

שנאמר: גאווה אפיקי מגנים סגור חותם צר.

מאי משמע דהאי "אפיק" ["המפיק"], ולקמן גרסינן: מפיק] לישנא ד"עבורי" הוא?

דכתיב: אחי בגדו [בין] כמו נחל [בוגד. ומפורש שם בהמשך הפסוקים], כאפיק נחלים יעבורו [כופל הענין, שאחי עוברים ממידה נכוחה ומריעות, כאפיק [מוצא] נחלים].

רבי יוחנן אמר: כל שאינו מפיק מגן, איתמר!

והכוונה אחת, אלא דסבירא ליה ד"מפיק" מלשון גילוי הוא, וכל מי שאינו מגלה תפלה בשעת שכרות, כלומר: שאינו מתפלל, סותמין צרות בעדו.

מאי משמע דהאי "מפיק" לישנא דגלווי הוא?

דכתיב על קריעת ים סוף: ויראו אפיקי מים [גילויי הים] ויגלו מוסדות תבל [שכל

מהרש"א. ובריטב"א משמע, דנקט "מגן אברהם" שהוא תחלת התפילה.

17. ומתוך שאינו יכול לכוין בה אינו מתפלל כלל, כדאמרינן במסכת ברכות, שרק אם יוכל לכוין באבות יתפלל, ואם לאו אל יתפלל,

מימות שבעולם נבקעו — רש"י תהלים]. (18)

ומפרשין: **בין למר**, דאמר: שצריך "להעביר" מגן, **ובין למר** שצריך "שלא לגלות" מגן — **מאי בינייהו?**

איכא בינייהו: הא דרב ששת.

דרב ששת כשנשטכר והלך לישון, **מסר שינתיה לשמעיה** [מסר שינתו לשמשו] שיעירונו כשיגיע זמן תפלה.

מר דסבר בעינן שלא יגלה, **אית ליה דרב ששת.**

ומר דסבר בעינן "עבורי" מגן, **לית ליה דרב ששת**, דלא מיחשב "עבורי", אלא כשניעור מעצמו משנתו.

אמר רב **חייא בר אשי** **אמר רב: כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל. משום שנאמר** [שמא בספר בן סירא כתוב — רש"י], **בצר אל יורה** [וראה בתוספות שהעירו: דהוה ליה לומר "אל יתפלל"].

רבי חנינא, ביומא דרתח [ביום שכעס בו] **לא מצלי** [התפלל], **אמר: בצר — אל יורה.**

מר עוקבא, ביומא דשותא [יום שרוח דרומית מנשבת בו בחזקה] **לא הוה נפיק לבי דינא**, כיון שלא היתה לו צלילות הדעת.

אמר רב נחמן בר יצחק: כדי לפסוק **הלכתא**

— **בעי צילותא** [דעה צלולה] **כיומא דאסתנא**, שמנשבת רוח צפופית, שיום אורה הוא ונוח לכל, כדאמרינן ביבמות דף עב א

אמר אביי: אפילו **אי אמרה לי אם** [אמי] לעשות רק מלאכה קלה, כגון: **קריב כותחא** [קרב את הכותח], היה זה מבטל אותי מישוב דעתי, **ולא תנאי** [ולא הייתי שונה] כפי שאני שונה תמיד.

אמר רבא: **אי קרצתן כינה** [אם עוקצת אותי כינה — ר"ח], **לא תנאי**, לא הייתי מסוגל לשנות כפי שאני שונה תמיד.

ולפיכך: **מר בריה דרבינא, עבדא ליה אמיה** **שבעה מני** [שבעה מלבושים] **לשבעה יומי**, שלא יעקצוהו הכינים [ר"ח].

אמר רב יהודה: **לא איברי ליליא אלא לשינתא** [לא נברא הלילה אלא לשינה]. (19)

אמר רבי שמעון בן לקיש: **לא איברי סיהרא** [ירח] **אלא לגירסא** [ללימוד תורה]! (20)

אמרי ליה לרבי זירא: **מחרדן שמעתך** [שמועותיך מחורדין]!

אמר להו: הני שמועות **דיממי נינהו** [משל לימוד בימים הם], שעדיף ללמוד לאור השמש שהוא מזהיר יותר ודעת האדם מיושבת יותר, מאשר ללמוד לאור הירח — מהרש"א.

עשר באב, צריך להוסיף מן הלילות על הימים ללמוד תורה.

20. ופירש מהרש"א: הא דאמר לעיל, שנברא הלילה לשינה, היינו באותו חלק הלילה שאין הירח מאיר, וראה שם.

18. וראה מהרש"א, שתמה: והרי בקרא משמע שצריך לגלות מגנים, דהיינו להתפלל, ולא משמע ברש"י כתיורוצו.

19. וכתבו התוספות והראשונים: זה דוקא בלילי תקופת תמוז שהם קצרים, אבל אחר כך מחמשה

הדרך], לא מצלי תלתא יומי [לא היה מתפלל שלשה ימים].

שמואל, לא מצלי בביתא דאית ביה שיכרא [לא היה מתפלל בבית שיש בו שכר], מפני שריח השכר משכרתו.

רב פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרפנא מפני שריחו משכר.

אמר רבי חנינא: כל המתפתה ביינו, שמפייסין אותו על איזה דבר, ומתרצה כשטוב לכו ביין, יש בו מודעת קונו.

שנאמר אצל נח שהקריב קרבן אחר המבול: "וירח ד' את ריח הניחוח", ואמרן לעיל שהריח משכר. ומתוך כך "ויאמר ד' אל לכו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם".⁽²²⁾

אמר רבי חייא: כל המתיישב ביינו, ששותה יין ואין דעתו מטרפתו, יש בו דעת סנהדרין של שבעים זקנים.

שהרי: יין ניתן בשבעים אותיות [גימטריא של "יין" שבעים], ואף סוד ניתן בשבעים אותיות. ומתוך כך: כשנכנס יין — יצא סוד.

וזה, הואיל ולא יצא סודו, שקול הוא כסנהדרין של שבעים.

אמרה ליה ברתיא דרב חסדא לרב חסדא: לא בעי מר מינב פורתא [וכי אינך רוצה לישן מעט]?

אמר לה: השתא [תיכף] כשנהיה בקבר, אתו יבואו יומי דאריכי בשינה, וקטיני מתלמוד תורה, ונינום טובא [ואז נישן הרבה]!

אמר רב נחמן בר יצחק: אנן פועלי דיממי אנן, כלומר: אין משנתנו אלא ביום, ודי לו לאדם שיקבע עת כל שהוא לתורה בלילה, לקיים: והגית בו יומם ולילה — ריטב"א.

רב אחא בר יעקב היה קובע לעצמו כמה ללמד ביום. ופעמים שהיה טרוד למזונות, והוה יזיף [לוה] זמן מן היום להתעסק במזונותיו, ופרע חוב לימודו בלילה!

אמר רבי אלעזר: הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים, כיון שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך.

שנאמר בעלית עזרא מן הגולה: ואקבצם אל הנחר הבא אל אהוא ונחנה שם ימים שלשה, ואבינה בעם [נסתכלתי בכוונת הלב לדעת מי ומי ההולכים, מצודות].

הרי שהיה צריך להמתין שלשה ימים כדי "להבין"⁽²¹⁾!

אבוח דשמואל, כי אתי באורחא [כשבא מן

מקום כל שמכוין בהם לתכלית נכבד, כגון לשמח עצמו כדי להיות דעתו צלולה לא לכוונת הנאה תבוא עליו ברכה. והוא שאמרו: כל המתפתה ביינו, ורוצים בו שמקבל ממנו מעט לא לכוונת עצמו ולא לכוונת הנאה, רק לכוונת טובה. וזהו שדימהו לפעולת קונו, שאין הכוונה בריח הניחוח אלא לצרף כליות ולב המקריבים.

21. וכתבו הראשונים: שלא נאמרו דברים הללו אלא בדורות ההם שהיה לבם נכון, אבל עכשיו, בין כך ובין כך אין מכוונין, ומוטב שלא תתבטל התפלה.

22. וכתב המאירי: אף על פי שאדם צריך להזהר שלא להיות רודף אחר תענוגי העולם, מכל